

РОЛЬ «SOFT SKILLS» ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ

Романюк Олександр

здобувач вищої освіти бакалаврського рівня
Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Географія)»

Власенко Руслана

кандидат біологічних наук, доцент
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Модернізація вищої освіти в Україні в умовах цифрової трансформації та глобальних викликів вимагає докорінного переосмислення ролі вчителя географії, який у сучасному освітньому просторі перестає бути лише ретранслятором знань, перетворюючись на проєктувальника та модератора індивідуальних освітніх траєкторій [3; 5]. Професійна компетентність сучасного вчителя географії визначається не лише фундаментальною освітньою підготовкою, а й високим рівнем розвитку «м'яких навичок», серед яких ключове місце посідають емоційний інтелект для побудови суб'єкт-суб'єктної взаємодії, критичне мислення для верифікації інформаційних потоків, цифрова адаптивність у роботі з ІС-технологіями та здатність до фасилітації, що дозволяє перетворити навчання на процес спільного відкриття нових географічних фактів [7; 10]. Така трансформація зумовлює потребу у створенні індивідуалізованого методично орієнтованого середовища, де майбутній фахівець зможе набути навичок адаптації складного географічного контенту до потреб конкретного здобувача, поєднуючи академічну глибину з гнучкими інструментами цифровізації та психологічного супроводу [1; 6].

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та розкрити роль «м'яких навичок» у поєднанні з технологіями індивідуалізації навчання як фундаментальних чинників формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії в умовах методично орієнтованого середовища.

В основі сучасної підготовки вчителя географії лежить створення індивідуалізованого методично орієнтованого середовища, яке інтегрує

академічні знання у динамічну цифрову систему, що гармонійно поєднує класичні методи з новітніми хмарними сервісами [1; 2]. Ключовим інструментом побудови персоналізованого навчання стають цифрові платформи, що перетворюють здобувача з пасивного споживача контенту на активного проектувальника освітніх продуктів [3; 4]. Ефективність такого середовища забезпечується через використання мультимодальних інструментів, що активізують різні канали сприйняття інформації:

✓ візуалізація та інфографіка (Canva, ArcGIS StoryMaps, Genially, Piktochart) – використання графічних редакторів дозволяє трансформувати складні статистичні дані (демографічні показники, метеорологічні зведення, економічні індекси) у наочні інфографіки; це розвиває здатність до структурування великих обсягів інформації та дозволяє адаптувати навчальний матеріал під візуальний тип сприйняття здобувачів ЗЗСО;

✓ гейміфікація та інтерактивний зворотний зв'язок (Kahoot!, Quizizz) – застосування ігрових механік забезпечує миттєву діагностику знань та дозволяє у режимі реального часу коригувати освітню траєкторію групи або окремого здобувача; такий підхід знімає психологічний бар'єр перед оцінюванням, перетворюючи контроль на елемент підтримки;

✓ імерсивні технології та віртуальне моделювання (Google Tour Creator, Google Earth) – можливість проектування віртуальних експедицій дозволяє нівелювати наявні обмеження у вивченні географії; майбутні вчителі можуть не просто вивчати об'єкт, а створювати його цифрову копію, наповнюючи її географічним контекстом, що сприяє глибокому зануренню в тему та розвитку просторового мислення.

Завдяки такому інструментарію реалізується диференційований підхід: майбутні вчителі географії вчать не просто користуватися програмами, а здійснювати усвідомлений методичний вибір – опанування особливостей підбору того цифрового інструментарію, який найкраще відповідає когнітивним особливостям, темпу сприйняття та особистим інтересам кожного здобувача. Такий підхід забезпечує максимальну гнучкість освітнього процесу, де технології виступають засобом розкриття потенціалу особистості [4; 6].

Цифровізація є технічним фундаментом який потребує змістовного наповнення через розвинені «soft skills». У процесі методичної підготовки майбутнього вчителя географії особливого значення набуває синергетичний взаємозв'язок між гнучкими навичками та фаховими компетентностями, що перетворює класичне викладання у високотехнологічний когнітивний процес [7; 10]. Специфіка географічної освіти вимагає від фахівця високого рівня комунікативної грамотності. Здатність швидко адаптувати стиль спілкування забезпечує побудову довірливих стосунків з усіма учасниками освітнього процесу [6; 8; 10]. Розвитком цієї мобільності є навички модерації групової взаємодії, що перетворюють заняття на простір активної співпраці та інклюзивного дослідження навколишнього світу.

Ключовою інтелектуальною навичкою є здатність до верифікації та інтерпретації великих масивів геопросторової інформації, що дозволяє вчителю

навчати здобувачів освіти відрізнити наукові факти від неперевірених даних. Когнітивна гнучкість забезпечує інтеграцію знань із суміжних галузей для формування цілісного наукового світогляду [5; 10].

Професійна зрілість вчителя географії базується на емоційній чутливості – здатності трансформувати наукові знання у внутрішні переконання та захоплювати здобувачів процесом навчання природи [7; 8]. Етичним регулятором діяльності постає відповідальне ставлення до довкілля, що транслюється через цінності сталого розвитку та екоцентричну позицію. Саме через пізнання рідного краю та участь у природоохоронних заходах закладається фундамент патріотичного виховання [9; 10].

В умовах індивідуалізації навчання вирішальним фактором успіху є вміння стратегічно планувати час та ресурси. Самоорганізація дозволяє майбутньому вчителю географії зберігати продуктивність у змішаному освітньому середовищі та забезпечує готовність до мультизадачності, притаманної роботі в Новій українській школі. Ця навичка є основою безперервної самоосвіти протягом усього життя [2; 9].

Трансформація освіти зумовлює перехід від статичної моделі навчання до динамічної, де особистість вчителя стає ключовим фасилітатором змін. Для системного розуміння природи цих перетворень та ролі «м'яких навичок» у професійній діяльності сучасного вчителя географії, доцільно зіставити традиційні підходи з інноваційними вимогами, що висувуються до проектування індивідуалізованого навчального середовища (табл. 1).

Таблиця 1. Трансформація професійного профілю вчителя географії в умовах індивідуалізації навчання

Компонент компетентності	Традиційна модель (ретранслятор знань)	Сучасна модель (проектувальник траєкторій)	Роль «soft skills» та цифрових інструментів
Методична роль	Джерело інформації, основний лектор.	Фасилітатор, ментор, координатор проектів.	Перехід від монологу до діалогу та підтримки.
Робота з контентом	Переказ підручника, використання паперових карт.	Створення інтерактивного контенту, сторітелінг.	Прояв креативності через використання цифрових засобів для авторських матеріалів.
Взаємодія зі здобувачами	Фронтальна робота.	Побудова індивідуальних освітніх траєкторій.	Розпізнавання потреб здобувача та адаптація завдань під його темп.
Оцінювання	Контрольні роботи, оцінювання в кінці теми.	Миттєвий фідбек, самодіагностика, гейміфікація.	Використання цифрових платформ для зняття стресу при оцінюванні.
Аналіз даних	Описовий підхід до географічних об'єктів.	Аналіз великих даних, робота з ГІС-моделями.	Розвиток критичного мислення.

Отже, професійна компетентність сучасного вчителя географії в умовах індивідуалізації навчання формується на перетині академічної підготовки, цифрової грамотності та розвинених «soft skills». Поєднання таких навичок, як

комунікативна мобільність, критичний аналіз геопросторових даних, когнітивна гнучкість та емоційна чутливість, дозволяє вчителю ефективно функціонувати в індивідуалізованому методично орієнтованому середовищі, трансформуючи складний науковий контент у персоналізований освітній досвід. Професійна самоорганізація та екоцентрична позиція стають важливими регуляторами діяльності фахівця, забезпечуючи його готовність до викликів Нової української школи та здатність до безперервного саморозвитку впродовж життя, що є фундаментальною передумовою виховання свідомої та патріотичної особистості.

Список використаних джерел

1. Андрійчук Т., Власенко Р. Особливості використання інноваційних технологій у процесі підготовки майбутнього учителя географії. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2024. Т. 12, № 9. С. 7–14.
2. Власенко Р. П. Проблеми та перспективи застосування інформаційних технологій у процесі підготовки майбутнього вчителя географії. *Наукові інновації та передові технології*. 2026. № 1 (53). С. 747–760.
3. Власенко Р., Андрійчук Т. Модернізація підготовки майбутніх учителів географії: STEM-стратегії та цифрові трансформації в контексті нової української школи. *Наука і техніка сьогодні*. 2026. № 1 (55). С. 1143–1154.
4. Власенко Р. П., Андрійчук Т. В. Мотиваційна складова використання інтернет-ресурсів у фаховій підготовці майбутнього учителя географії. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2026. №2 (44). С. 1525–1537.
5. Власенко Р. П., Яковлева В. А. Особливості фахової підготовки майбутніх учителів географії в закладі вищої освіти. *Природнича освіта та наука*. 2024. Вип. 4. С. 15–22.
6. Гришко С., Прохорова Л., Непша О., Зав'ялова Т. Особистісно-орієнтоване навчання майбутніх вчителів географії як умова формування їх професійної компетентності. *Вісник науки та освіти*. 2023. Вип. 11(17). С. 639–650.
7. Маслоva Н. М., Мирза-Сіденко В. М., Сільченко Ю.Ю. Формування «soft skills» у майбутніх вчителів географії в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2023. Вип. 211. С. 180–190.
8. Мірошниченко О. А., Власенко Р. П. Мотивація до педагогічної діяльності майбутнього вчителя географії у закладі вищої освіти. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2025. Вип. 3 (152). С. 146–153.
9. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 р. № 1225. URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/uploads/2024/09/11/ihndvb.pdf> (Дата звернення: 15.04.2026).
10. Чубрей О. С. Система підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2020. 511 с.